

Litteratur

TG WICKBOM:

Finlands neutralitetsproblem

Max Jakobson var journalist innan han blev diplomat och under loppet av en lysande karriär i Finlands utrikesförvaltning – senast blott alltför kortvarigt som ambassadör i Stockholm – hann han också skriva ett par skarpsinnigt analytiska böcker om sitt arbetsfält. Nu har han dragit sig tillbaka till ledningen för en institution med det väl icke alltför upplysande namnet Delegationen för näringslivet i Finland och begagnat tillfället att återberätta sina upplevelser och reflexioner i en friare, personlig form. Den journalistiska lejonklon hugger bra. "Veteen piiretty viiva" – ungefär Streck som dragits i vattnet – (Otava, Helsingfors 1980) har gjort bokhandelssuccé i Finland. Här hos oss lär vi få vänta på den till nästa år.

Boken lånar sin titel från en formulering av John Kennedy om den flytande skiljelinjen mellan in- och utrikespolitik. Icke minst Finland kan ge gott om åskådnings-exempel. Jakobson utnyttjar dem med bravur för sin träffsäkra och persvasiva analys – för att inte säga apologi – av efterkrigsfinländsk statsmannakonst: nej, det kunde ju aldrig bli tal om att Finlands politiska liv skulle få dirigeras från Moskva, därför gällde det att lyhört forma detta politiska liv så att det aldrig skulle behöva dirigeras från Moskva. När sovjetambassaden morrade till över att den fallne kommunistidolen Yrjö Leinös bok skulle utges i Helsingfors ringde statsministern (det råkade vara Fagerholm då) till sin partivän förläggaren och påpekade, att Finland ju är ett fritt land, där regeringen inte utövar censur; varefter förläggaren beslöt att kassera den redan färdiga upplagan.

När Sovjetunionen under Berlin krisen 1961 i en överraskande note till Helsingfors med åberopande av 1948 års biståndsavtal påyrkade militära konsultationer kunde Jakobson följa och medverka i spe-

let i president Kekkonens innersta krets. Redan när han några år senare skildrade det i sin kortfattade skrift *Egna vägar* förde han en övertygande argumentering för att det ryska utspelet skulle ses som en detalj i det storpolitiska nervkriget om Berlin och inte, som man i Finland gärna ville föreställa sig, var ett trick för att få Kekkonen omvald som president. När han nu i en serie ytterst fängslande närbilder återkommer till ämnet har han byggt ut argumenteringen genom att applicera boktitelns innebörd på sovjetpolitiken i ett utförande som tydligen blivit starkt omstritt i Finland. Jakobson vill nämligen bakom "notkrisen" främst se en motsättning mellan hög och duva i Kreml. Han driver tesen att det var Molotovs "hårda" arvtagare inom utrikes- och försvarsledningen som utnyttjade Chrusjtjovs tillfälliga frånvaro från Moskva till att sätta krokben för dennes i deras ögon äventyrliga avspänningssträvanden; det var därför, menar Jakobson, alldeles följdriktigt att Chrusjtjov avbläste hela historien, när Kekkonen i Novosibirsk väl fick komma till tals direkt och på tu man hand med honom.

Hur det faktiskt förhöll sig med den saken har numera blott historiskt intresse. Men Jakobson utnyttjar episoden för att på ett bestickande sätt demonstrera Kekkonens neutralitetspolitiska teknik. Noten hade försatt presidenten i ett dilemma. När Berlinfrågan hade fört stormakterna till randen av väpnad konflikt kunde han inte gärna gå med på militära konsultationer: de hade ohjälpligt komprometterat Finland i väster. Inte heller kunde han bestrida behovet av sådana konsultationer: då hade han tagit ställning mot Moskvas ståndpunkt, att Berlin var ett hot mot freden. Den utväg han valde och i Novosibirsk fann framkomlig var att få Chrusjtjov att själv finna konsultationerna

obehövlige. Så gick Finlands neutralitet ur hela affären stärkt i stället för solkad, och på köpet blev Kekkonen omvald i den nationella enighetens namn.

I Jakobsons framställning blir allt detta spännande, bitvis direkt underhållande. Journalisten i honom har blicken öppen för de små talande detaljerna, diplomaten

den osvikliga förmågan att formulera in-diskretioner så att de når sin effekt genom att bli halvt omärklige. Ibland undrar man om han inte med sin breda utblick och fördomsfria kallblodighet vore som klippt att föra Kekkonens verk vidare; kanske har samma tanke någon gång slagit honom själv.

Ge Svensk Tidskrift som julklapp!

Presentkort rekvireras genom att

prenumerationsavgiften, kr 70:–, insättes på

Svensk Tidskrifts postgirokonto nummer 7 27 44-6

Vid beställning av minst tre prenumerationer är

priset 60:–/st

Angiv på girokupongen namn och adress både på er själv

och mottagaren